

TLAČOVÁ SPRÁVA č. 9 (75. sezóna 2019/2020)

Príbeh Shawovho Pygmaliona

Autor sa s hercami hádal o šťastnom či nešťastnom konci príbehu

Antický mýtus z Ovidiových Premien o sochárovi Pygmalionovi, ktorý zo slonoviny vyrezal sošku dievčaťa, zamiloval sa do nej a uprosil Afroditu, aby ju oživila, bol na prelome 19. a 20. storočia populárnym námietom pre rôzne dramatické spracovania. „George Bernard Shaw ako prvý vo svojom Pygmalionovi vniesol do príbehu sociálnu rovinu ženskej emancipácie a ľudskej dôstojnosti,“ hovorí dramaturgička Miroslava Dziač - Košická o hre, ktorá bude v piatok 8. novembra prvou činohernou premiérou Štátneho divadla Košice v novej sezóne. Samotný Shawov Pygmalion má aj zaujímavý vlastný príbeh.

Tému Pygmaliona v sebe Shaw niesol už od roku 1897, kedy sa o nej zmienil v liste herečke Ellen Terryovej. Hru dokončil až v roku 1912, pričom hlavnú postavu Lízy písal priamo pre Stellu Campbellovú. Jeho obdiv voči tejto herečke vyústil do vášnivého platonického vzťahu, ktorý však samotná Campbellová ukončila ešte pred uvedením Pygmaliona. Zaujímavosťou je, že svetová premiéra Pygmaliona sa neuskutočnila na domácom javisku, ale vo Viedni. Pred londýnskou premiérou 11. apríla 1914 v Her Majesty's Theatre ho ešte videli aj diváci v Berlíne, New Yorku, Štokholme, Prahe, Varšave a Budapešti.

„Vzniku londýnskej inscenácie predchádzali rôzne peripetie. Sprvu nevedel Shaw nájsť vhodného Higginsa k svojej Líze, Stelle Campbellovej. Nakoniec ho našiel v Herbertovi Beerbohmovi Treeovi, ktorý však nebol len hercom, ale aj manažérom a režisérom spomínaného divadla, čo sa odzrkadlilo aj v tvorivom procese. Takisto sa aj Stella Campbellová svojimi rozmarmi stavala proti Shawovej interpretácii prostorekej Lízy Doolittlovej. Shaw trval na správnom vyznení Pygmaliona, ktorý sa priečil súdobej divadelnej konvencii. V hre dominuje najmä kritický a ironický rozmer smerom k prevládajúcim spoločenským konvenciám a pokrytectvu elitárskeho jednanja určitých ľudí, ako aj aspekt vykorenenia ženskej identity. Práve preto v nej nie je priestor pre novodobú rozprávku pre dospelých s happy-endom. Diváci aj herci si však priali opak. Hoci sa Shawovi počas búrlivého skúšobného obdobia podarilo udržať svoju kritickú koncepciu, herci si ju reprízami začali prispôbovať podľa svojho vkusu. Shaw inscenáciu navštívil počas tej reprízy a stal sa svedkom toho, ako predstaviteľ Higginsa - Herbert Beerbohm Tree, zjemnil záver Pygmaliona tým, že v poslednej scéne hodil Líze z okna kyticu kvetov. To Shawa prirodzene pobúrilo. Konflikt medzi ním a Treeom vyústil až k napísaniu eseje Čo sa stalo potom, v ktorej explicitne popisuje prečo nie je možné, aby Líza skončila v šťastnom zväzku s Higginsom,“ približuje Miroslava Dziač - Košická príbeh Shawovej hry. V eseji Shaw šťastný koniec svojej hry, s ktorým nesúhlasil komentuje slovami: „Zvyšok príbehu nie je potrebné znázorňovať dramatickým konaním, a vlastne by sa ani vyrozprávať nemusel. Keby naša predstavivosť nebola tak oslabená lenivou závislosťou na ľahko dostupnom konfekčnom tovare v onom vetešníctve, kam si Romantika chodí pre svoje “šťastné konce”, ktoré žiadnemu slušnému príbehu nakoniec nesvedčia,“ napísal anglický dramatik v rozsiahlom texte.

Hoci Shaw nesúhlasil so šťastným koncom, v roku 1938 pri písaní scenára k filmovej verzii dospel ku kompromisu medzi svojím striktným výkladom a túžbou divákov. Napísal záver, v ktorom sa mala Líza vrúcne lúčiť s profesorom Higginsom a následne šťastne žiť s Freddyom v ich vlastnom kvetinárskom obchodíku. Ale producent filmu Gabriel Pascal sa rozhodol darovať divákovi nefalšovaný happy-end a tak sa v záverečnej scéne Líza vracia do domu zdrveného Higginsa s vetou “Umyla som si tvár aj ruky predtým, ako som sem šla”. Shaw napokon spolu s Ianom Dalrympleom, Cecilom Arthutom Lewisom a W. P. Lipscombom získal za tento film Oscara za najlepší adaptovaný scenár.

Definitívnu nesmrteľnosť postavám Lízy Doolittlovej a Henryho Higginsa priniesol v roku 1956 muzikál *My fair lady* a následne jeho filmové spracovanie v hlavných úlohách s Audrey Hepburn a Rexom Harrisonom.

Pygmalion, najúspešnejšia hra zakladateľa modernej anglickej drámy a nositeľa Nobelovej ceny za literatúru Bernarda Shawa, bude v piatok 8. novembra 2019 o 19:00 v Historickej budove Štátneho divadla Košice prvou činohernou premiérou jubilejnej 75. sezóny. Nový Pygmalion bude štvrtým dielom Shawa uvedeným na javisku ŠDKE. Zároveň je po dvadsiatich rokoch aj štvrtou inscenáciou, ktorá v košickom divadle vzniká pod režisérskou taktovkou úspešného Košičana Martina Čičváka. Pygmalion bude výnimočný aj čiastočnou jazykovou úpravou Milky Zimkovej, ktorá sľubuje prienik východniarskeho naturelu do anglickej klasiky. Realizačný tím dopĺňajú autor scény a kostýmov Tom Ciller, autor hudby Peter Tóth a autor interaktívnych videoprezentácií Jakub Pišek. V titulnej postave Lízy Doolittlovej sa predstaví Tatiana Poláková. V postave Higginsa sa ako hosť do Košíc vracia Marek Geišberg, v postave jeho matky uvidia diváci hostujúcu herečku Slovenského národného divadla Annu Javorkovú. Pickeringa hrá riaditeľ činohry Milan Antol. V ďalších postavách diváci uvidia Michala Soltésza, Henrieru Kecerovú, Adrianu Ballovú, Líviu Michalčík Dujavovú a Juraja Zetyáka.

22. 10. 2019

Svjatoslav Dohovič, web editor a PR